

NG F

VÁCLAV HOLLAR A UMĚNÍ KRESBY

STUDIJNÍ MATERIÁL
PRO UČITELE K VÝSTAVĚ

OBSAH

1.	O výstavě	3
2.	Život a dílo barokního mistra	4
3.	Osobnosti v životě Václava Hollara	7
4.	Slovníček pojmů	9
5.	Aktivity na výstavě	10
6.	Kresebné techniky v Hollarově tvorbě a možnosti jejich využití ve výuce	13
7.	Literatura a odkazy	19

1. O VÝSTAVĚ

Václav Hollar (1607–1677) byl slavným českým kreslířem a rytcem. Své zážitky a pozorování zachycoval do skicáře, a to nikoliv slovy, ale kresbami. Hollarův soubor kreseb je výjimečný svým rozsahem, kvalitou i různorodostí kresebných technik. Donedávna ale nebyl samostatně vystaven. Je tedy namístě vyzdvihnout badatelský počín autorky a kurátorky Aleny Volrábové, která v roce 2017 vydala soupisový katalog Hollarových kreseb a nyní připravila pro návštěvníky Národní galerie Praha výstavu této důležité a méně známé části Hollarovy tvorby.

Právě mistrovské kresby nejrůznějšími technikami jsou náplní výstavy, kterou máte možnost navštívit ve dnech 22. 11. 2019 – 23. 2. 2020 v paláci Kinských.

Unikátní výstava je zaměřená téměř výhradně na Hollarovy kresby, na jejich uměleckou kvalitu a význam, který je podtržen srovnáním s kresbami Hollarových předchůdců, současníků a následovníků. Je též možno studovat rozdílné Hollarovy kreslířské techniky a vývoj jeho kresebného rukopisu. Návštěvníci zhlédnou i díla umělců, kteří měli k Hollarovým kresbám nějaký vztah, například byli Hollarem ovlivněni, nebo mu byli vzorem.

Výstava představí díla nejen z Národní galerie Praha, ale též z jiných významných evropských sbírek, například z londýnského Britského muzea, královských sbírek ve Windsoru, berlínského Kupferstichkabinetu, z vídeňské Albertiny a mnoha dalších.

Kurátorkou výstavy je přední znalkyně v oboru Alena Volrábová, ředitelka Sbírký grafiky a kresby Národní galerie Praha, dlouholetá badatelka díla V. Hollara, autorka velké výstavy v roce 2007–2008.

Záštitu nad výstavou přijal velvyslanec Spojeného království Velké Británie a Severního Irska v České republice Nick Archer.

Václav Hollar, Velký pohled na Prahu ze svahu Petřína, 1636, kresba perem tmavošedě, kolorováno transparentními barvami – zelenou, červenou, modrou, Národní galerie Praha

2. ŽIVOT A DÍLO BAROKNÍHO MISTRA

Václav Hollar byl velmi plodným autorem. Do současnosti se zachovalo přibližně 500 jeho kreseb a asi 2700 grafických listů. Největší část pozůstalosti opatrují fondy Hollareum Národní galerie, John Rylands Library v Manchesteru, Kupferstichkabinett v Berlíně a Britské muzeum v Londýně.

Václav Hollar se narodil roku 1607 v Praze. Pocházel z rodiny císařského úředníka, oba jeho rodiče byli členy nižší zemské šlechty, otec užíval přídomku z Práchně. Mladý Hollar patrně studoval kresbu a techniky rytí v některé z dílen rytců pozvaných na dvůr císaře Rudolfa II.

V pobělohorských Čechách se nicméně politické a náboženské poměry změnily. Praha po Rudolfově smrti přestala být uměleckým centrem střední Evropy a po vydání takzvaného Obnoveného zřízení zemského v roce 1627 mnozí obyvatelé nekatolického vyznání Čechy opustili. Ve stejnou dobu odešel ze země i Václav Hollar na takzvanou vandrovní cestu spíše než z náboženských důvodů (rodiče byli protestanté).

Jeho kroky směřovaly do Německa. Působil ve Stuttgartu, Štrasburku, Frankfurtu nad Mohanem a v Kolíně nad Rýnem. Vydával své první rytiny, zejména veduty, a v Kolíně nad Rýnem si jeho díla povšiml významný umělecký mecenáš hrabě Thomas Howard z Arundelu. Hollar byl přizván do jeho družiny, procestoval s ním povodí Rýna, Mohanu a Dunaje. Vrátil se krátce i do Prahy a nakonec doprovodil Arundela do Londýna a usadil se na jeho dvoře.

Franz Hogenberg, rytec – Joris Hoefnagel, inventor, Dva pohledy na Prahu ze série *Civitates orbis terrarum*, 1598, lept, Národní galerie Praha

Václav Hollar, Střelnice ve Štrasburku, 1629, kresba perem šedočerně, štětciem hnědě, zeleně a modře, Národní galerie Praha

Václav Hollar podle Adama A. Bierlinga, Arundelův dům ze severu, 1646, lept, Národní galerie Praha

V Londýně se Hollar pokoušel zaujmout především svou technikou leptu, která nebyla v Británii příliš rozšířena. Pomalu získával klientelu a dokonce později působil jako učitel kresby v královské rodině. Oženil se s komornou lady Arundelové paní Margaret Tracy a měl s ní syna a dceru.

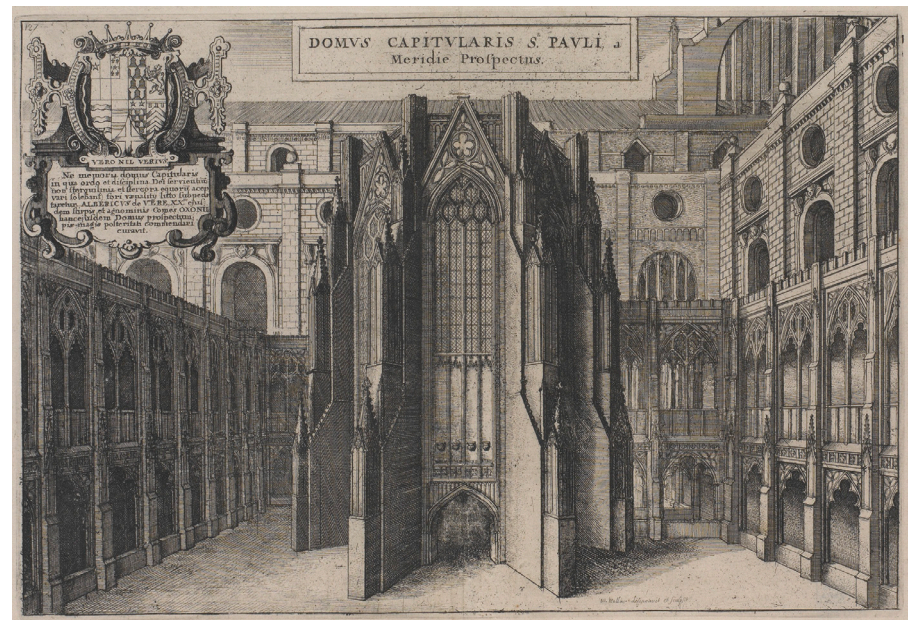
Po vypuknutí anglické občanské války se Hollar s rodinou uchýlil jako mnoho dalších royalistů do Antverp. I zde měl mnoho uměleckých příležitostí a pracoval zejména na rytinách přírodnin, živočichů a módních oděvů. Naposledy se potkal s lordem Arundelem, který mířil do Itálie a zde posléze zemřel.

Po návratu do Anglie v roce 1652 byla Hollarova situace poněkud obtížnější, neboť postrádal mecenáše. Podařilo se mu i přesto znovu se na uměleckém trhu prosadit, pracoval na ilustracích knih klasických autorů nebo knih mapujících anglické pamětihodnosti.

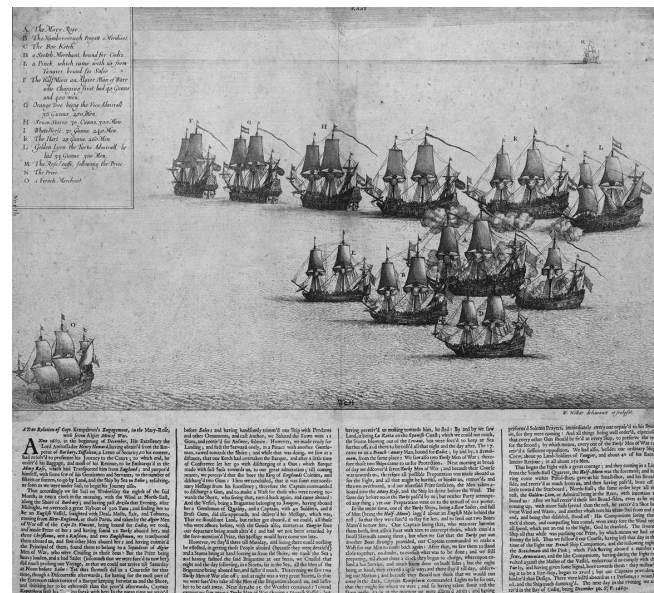
V roce 1665 se Václava Hollarova bolestně dotkla rozsáhlá morová epidemie, při níž zemřel i jeho syn. Sám Václav Hollar, již několik let vdovec, se po čase znovu oženil. Některé jeho zakázky byly spojeny s velkým požárem Londýna v roce 1666, který pro město znamenal zkázu. Hollar uplatnil své starší rytiny města, jež lidem připomínaly jeho zašlou krásu, a vytvářel také pohledy na město po požáru. Václavu Hollarovi v této době panovník udělil titul „scenographus regius“.

Novou výzvou pro Hollarovu práci se stal rok 1669 a s ním spojená výprava do afrického Tangeru. Král Karel II. po sňatku s portugalskou princeznou Kateřinou z Braganzy získal toto původně portugalské území na pobřeží dnešního Maroka do svých držav. Hollar mapoval tangerské opevnění i pobřeží v okolí přístavu. Na zpáteční cestě do Anglie loď přepadli alžírští piráti. Šlo o skutečné dobrodružství, při němž se kapitánovi lodi Mary Rose podařilo po urputném boji přesilu pirátů zdotat. Bitva vešla do dějin také díky odvážnému kreslíři na palubě – Václavu Hollarovi, který údajně vše pozoroval a zachytil v kresbách a následně grafikách.

V Anglii se Václav Hollar věnoval grafické práci až do své smrti v roce 1677. Neměl přímé žáky, ale již za svého života bylo jeho dílo oceňováno a také kopírováno. Václav Hollar je pohřben ve Westminsteru, v kostele sv. Markéty.

Václav Hollar, Chrám sv. Pavla – kapitulní dům, z knihy Williama Dugdalea *Historie chrámu sv. Pavla v Londýně*, vyd. 1658, lept, Národní galerie Praha

Václav Hollar, Námořní bitva kapitána Kempthorna proti alžírským pirátům, 1669, lept, Národní galerie Praha

3. OSOBNOSTI V ŽIVOTĚ VÁCLAVA HOLLARA

PANOVNÍCI A OSOBNOSTI VEŘEJNÉHO ŽIVOTA:

Rudolf II.: 1552–1612, římský císař a český král, který učinil Prahu svým sídelním městem a pozdvihl ji tak na úroveň hlavních evropských metropolí. Na Pražském hradě založil pověstnou kunstkomoru, tedy rozsáhlý kabinet uměleckých památek i kuriozit. V jeho službách působí nejvýznačnější umělci své doby.

Karel II. Stuart: 1630–1685, král, vládce Anglie, Skotska a Irska, syn popraveného Karla I. Mládí Karla II. bylo poznamenáno občanskou válkou a Cromwellovou diktaturou, a tak Karel strávil téměř deset let ve vyhnanství v Holandsku. Po Cromwellově pádu se vrátil roku 1660 do Anglie. V Anglii byla obnovena („restaurována“) monarchie a přísné puritánské poměry Cromwellovy éry se značně uvolnily. Karel na svůj dvůr opět zval řadu umělců, mezi nimiž byl též Václav Hollar. V roce 1662 se Karel oženil s portugalskou princeznou Kateřinou z Braganzy a získal mimo jiné marocký přístav Tanger.

Thomas Howard, hrabě z Arundelu: 1585–1646, anglický velmož, mecenáš a sběratel. Podporoval významné umělce své doby a Václava Hollara přijal ke svému dvoru mimo jiné za účelem dokumentování svých sbírek. Hrabě Arundel též působil jako diplomat, který cestoval jako anglický vyslanec k Ferdinandu II., aby vyřešil problém s majetkovým vyrovnáním Alžběty, vdovy po českém „zimním králi“ Fridrichu Falckém

a sestry krále Karla I. v oblasti Falce. Václav Hollar Arundela doprovázel na cestách po střední Evropě a navštívená místa zdokumentoval prostřednictvím kreseb a grafik.

UMĚLCI:

Aegidius Sadeler: 1568–1625, významný rytec, který v roce 1597 přišel do Prahy a stal se zde nejvýznamnějším grafikem rudolfínského dvora. Rudolf II. umělce dokonce jmenoval dvorním rytcem a toto místo Sadeler zastával i za císaře Matyáše a za Ferdinanda II.

Sadelerovy grafické listy jsou mimořádnou ukázkou toho, jak grafik může jiným způsobem dosáhnout malířské techniky šerosvitu. Sadeler pracoval podle různých vzorů, často také ryl díla svých malířských a kreslířských kolegů na císařském dvoře. Mnohé grafiky také nesou jeho vlastní náměty. Díky jeho pohledům na město máme dnes představu o podobě rudolfínské Prahy. V Praze působil Aegidius Sadeler až do své smrti v roce 1625 nebo 1629. Často bývá uváděn jako učitel Václava Hollara.

Jacob Hoefnagel: 1575 – asi 1630, syn Jorise Hoefnagela, významný kreslíř a grafik, tvůrce krajin, vedut a drobných vyobrazení živočichů a přírodnin. Velkým Hoefnagelovým přínosem byly drobnokresby hmyzu. Není vyloučeno, že v jeho dílně se mohl mladý Hollar učit kresbě a grafice. Jacob Hoefnagel pracoval totiž výhradně s technikou leptu, což byla i Hollarova v budoucnu oblíbená grafická technika.

Matthäus Merian starší: 1593–1650, nejvýznamnější mědirytec své doby a nakladatel působící především ve Frankfurtu nad Mohanem. Mědiryctví se vyučil v Curychu, pracoval ve Francii,

zvláště v Paříži, v Nizozemí a ve Svaté říši. Usadil se posléze ve Frankfurtu nad Mohanem, kde vedl rozsáhlou mědiryteckou dílnu. Václav Hollar v jeho dílně pravděpodobně pracoval v letech 1631–1632. Poté spolupracovali ještě řadu let.

Anthonis van Dyck: 1599–1641, vlámský malíř a rytec, nejvýznamnější žák proslulého Petra Pavla Rubense. Van Dyck působil ve třicátých letech jako dvorní malíř anglického krále Karla I. a měl velký vliv na ostatní umělce u Karlova dvora. Václavu Hollarovi prý nebyl příliš nakloněn, a patrně proto nebylo pro Hollara zprvu jednoduché ke dvoru proniknout.

4. SLOVNÍČEK POJMŮ

Veduta: pohled na krajinu, přesněji řečeno malířský záznam krajiny obvykle v co nejširším zorném úhlu. V době manýrismu a baroka byly veduty pořizovány často pro dokumentační i propagační účely. Z těchto důvodů vznikaly často v podobě grafických listů.

Grafický list: dílo provedené grafickou technikou, opakovaným tiskem z matrice. Množství grafických listů závisí na míře opotřebování matrice (kovové desky). Každý list je značen číslem pořadí tisku a celkového nákladu.

Grafické techniky: grafické techniky se dělí na tisk z výšky, tisk z hloubky a tisk z plochy. Při tisku z výšky se z matrice otiskne to, co není odryto (linoryt, dřevořez, dřevoryt). Tisk z hloubky naopak vzniká z vyrytých linií, do kterých je zatřena barva (oceloryt, mědiryt, suchá jehla, lept, mezzotinta), je třeba většího tlaku. Při tisku z plochy kresba nevystupuje, zůstává v jedné rovině (např. litografie).

Lept: grafická technika tisku z hloubky. Kovová destička je potažena speciálním krytem, do kterého je kresba vyryta jehlou, povrch samotné kovové plochy není narušen. V leptařské lázni se pak v nevykrytých místech vyleptají linie, do nichž se následně zatře barva.

Skica: předběžná, přípravná kresba, prvotní náčrt, záznam nápadu. Vzniká často z potřeby tvůrčího vyjádření, bývá pro svou bezprostřednost dokladem myšlenkového procesu vzniku díla. Skici slouží také jako podklady k další tvorbě.

Skicář: náčrtník, blok papírů, sešit, do kterého umělec zaznamenává své dojmy, zážitky, náčrty různými kresebnými technikami.

Šrafování: zobrazení pomocí šrafur, linií tvořených kreslířskou technikou (perem, olůvkem, tužkou) nebo v grafice jehlou, rydlem atd. Linie, přímkové i křivkové mohou být souběžné, překřížené, svíslé, různých délek a hustoty, vytvářejí objem, světlé a tmavé odstíny nebo strukturu materiálů.

5. AKTIVITY NA VÝSTAVĚ

Krajina: Moře, řeky, jezera a vodní plochy byly Hollarovým celoživotním tématem.

Prohlédnout si různé podoby vodní hladiny. Pozorovat, jakými technikami Hollar zachycuje její stav: jak kreslí klidnou hladinu, jak tekoucí řeku, moře a podobně.

Najít na výstavě zpracování tématu plachetnic na moři, které Václav Hollar nakreslil perem asi v roce 1634. O rok později zpracoval umělec tuto kresbu grafickou technikou leptu pod názvem *Plachetnice ve vlnách*. Vyhledat na výstavě zmíněnou kresbu, porovnat obě zpracování a popsat, čím se obě zpracování odlišují.

Architektura: Afrika není Evropa, Tanger není Windsor.

Prohlédnout si Hollarovy kresby severoafrické krajiny, například pohled na tangerské pevnosti, porovnat je s pohledy na různé evropské hrady a opevnění. Jak se tyto pohledy liší?

Najít na výstavě a prostudovat libovolné veduty měst.

Jakými výtvarnými prostředky dociluje Hollar v kresbě dojmu prostorovosti?

Najít kresbu Staroměstské radnice. Po opuštění paláce Kinských vytipovat místo, odkud Hollar mohl radnici kreslit. Hledat u dalších pražských památek ideální pohled pro zobrazení.

Václav Hollar, *Plachetnice ve vlnách (Das Meer)*, 1635, lept, Národní galerie Praha

Móda: Václav Hollar zachytil ve svých dílech také mnohé ukázky dobové módy. Módní doplňky byly někdy i hlavním námětem jeho prací.

Prohlédnout si dámskou i pánskou módu 17. století, popsat její znaky.

Václav Hollar, Podobizna Hanse von Zürich podle Hanse Holbeina ml., asi 1647, kresba perem hnědě, Národní galerie Praha

Václav Hollar, Kostýmní studie ženy, kolem 1635, kresba štětcem a krycími barvami, Národní galerie Praha

Do nitra výstavy s tužkou v ruce: Vybrat si na výstavě kresbu. Pokusit se skicovat podle svých kreslířských možností. Skica poslouží jako základ pro rozpracování ve třídě nebo ateliéru dalšími kresebnými technikami. Najít v libovolných Hollarových kresbách perem různé druhy a intenzity šrafur. Pozorovat, vyzkoušet si šrafuru řídkou a hustou.

Otázky k zamyšlení: Jak ovlivnilo prostředí, místa a historické události tvorbu Václava Hollara? / Jakou roli hrály zmíněné osobnosti v jeho životě? / Jaké náměty se objevují v Hollarově tvorbě a souvisí s jeho životem? / Jaká témata kromě krajin ve své tvorbě umělec zobrazoval? / Srovnat tvorbu z mládí a z pozdější doby. Proměnila se témata nebo používané výtvarné prostředky? / Kterými oblíbenými technikami Václav Hollar pracoval? / Co mají společné technika tisku z hloubky a perokresba, v čem se naopak liší? / V čem spočívá jedinečnost kreseb na rozdíl od grafických listů?

6. KRESEBNÉ TECHNIKY V HOLLAROVĚ TVORBĚ A MOŽNOSTI JEJICH VYUŽITÍ VE VÝUCE

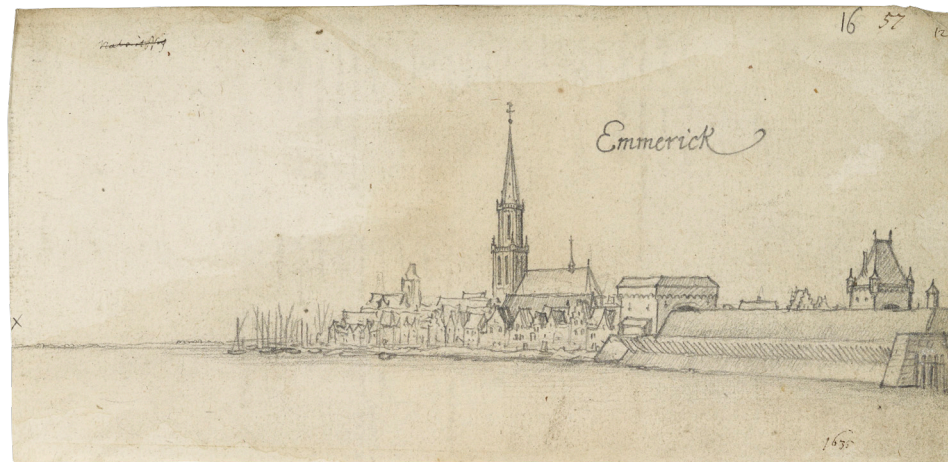
Výstava poskytuje jedinečnou příležitost poznat a prozkoumat způsob práce a používání kresebných technik v tvorbě umělců 17. století. Kresba provází člověka od narození, kreslit lze prsty bez nástrojů, tužka je ale jedním z prvních, které se naučíme ovládat. Rozšíření znalostí a poznání nových možností, jak využít kresbu a kreslířské pomůcky, se může stát odrazovým můstkem pro následnou realizaci dalších nápadů a námětů. Uvedené podněty u jednotlivých technik používaných v tvorbě Václava Hollara jsou inspiračním vodítkem, konkrétní aktivity jsou uvedené ve druhé části kapitoly. Pro pochopení odlišností kresby je vhodné znát základní druhy grafických technik (viz slovníček pojmů). Grafické techniky lze ve výuce využít v návaznosti na uvedené techniky kresby.

Kresba tužkou (grafitem)

V Hollarově době byla jednou z oblíbených základních výtvarných technik kresba grafitem. Zpočátku se kousek přírodního grafitu balil do ovčí kůže, později se vkládal mezi kousky dřeva. Uvnitř dřevěné tužky v dnešní podobě je tuha, grafitový prášek smíchaný s jílem, podíl jílu určuje tvrdost tužky. Tvrdosti se označují čísly a písmeny, od nejměkčí 8B po velmi tvrdou 8H.

Náměty

/ Kresba tužkou jako základ kresby, studium stopy, šířka tuhy, cvičení s linií bez přerušení nebo naopak návaznost / Seznámení se se stupnicí tvrdosti tužek – výtvarné využití v minulosti i současnosti / Kresebné experimenty s tužkou, práce se sadou tužek, práce ve dvojicích – vzájemné poznávání tvrdosti tužek podle stopy / Ukázky tvorby současných autorů a rozdíly specifické práce s různými tvrdostmi tužek (např. Jan Hísek) / Vlastní skicář, kresba v plenéru, krajina, město, současné motivy v krajině, stroje, dopravní prostředky, srovnání historické a současné krajiny /

Václav Hollar, Emmerich, 1634, kresba pravděpodobně grafitem,
John Rylands University Library, Manchester

Kresba olůvkem

Předchůdcem tužky bylo olůvko, jemnou kresbou se podobalo grafitu. Hollar olůvko často využíval jako podkresbu pod jiné techniky, například kresbu perem. Je to kousek měkkého a těžkého kovu, který zanechává na papíře šedočernou linku. Dříve se také kreslilo stříbrem (např. Leonardo da Vinci) na papír upravený speciálním nátěrem. Stříbrná kresba časem změnila svou barvu do hněda. Na rozdíl od grafitu se stopa těmito kovy nedá rozmazat ani vymazat.

Náměty

/ Zkouška kresby kovovými předměty, například kresba stříbrem (prstýnek nebo jiný šperk) / Pokusy s jinými dostupnými kovy, například hliník, železo ad. / Pozorování opotřebování použitého materiálu / Přípravná kresba jako podklad pod jinou technikou, jemná kresba tvrdou tužkou bez použití gumy /

Václav Hollar, U Dürenu (?), 1632–1633, kresba olůvkem, na původním listě skicáře, John Rylands University Library, Manchester

Kresba rudkou

Rudka je tyčinka z přírodního materiálu – železité hlínky. Jde o možná nejstarší kreslicí nástroj používaný už v pravěku. Má typickou červenohnědou barvu, obsahuje totiž pigment (barvivo) oxidu železitého. Obdobná chemická sloučenina je koroze na starém železe. S rudkou se dobře kreslí, je měkká a zanechává hrubší a silnější stopu. V současnosti existují různé druhy a odstíny rudek, přírodních i umělých.

Náměty

/ Kresba rudkou na různě strukturované, plastické a tónované papíry / Kresba rudkou na vlastnoručně vyrobený papír / Hledání obdobných přírodních materiálů v přírodě: bláto, červená hlína / Velkoformátová kresba alternativní technikou, například blátem, otisky stop tvořícími linie / Přírodní materiály v tvorbě současných umělců, například Jiří Kornatovský – kresba uhlem /

Václav Hollar, Pohled na Esslingen, 1628, kresba rudkou, konturováno perem černě, John Rylands University Library, Manchester

Kresba perem a tuší

Pero

V minulosti se ke kresbě používal seříznutý ptačí brk nebo rákosové pero. Později se začalo kreslit a psát kovovým perem. Perko z tenkého plechu s různými špičkami, plochými nebo seříznutými, vsazené do speciální násadky se používá i dnes. Kresba perem vyžaduje určitou zručnost, linii nelze opravovat. Právě pro specifický charakter je tato technika určitou průpravou ke grafickým technikám.

Tuš

K perokresbě se používala hlavně černá nebo hnědá tuš. Tuš vyráběli a znali už ve staré Číně před více než 2000 lety, jsou to vlastně rozpuštěné saze. Barevný odstín ovlivňuje stáří a materiál, z něhož saze pálením vznikly. Starých receptur na výrobu je mnoho. Pálila se pryskyřice, třešňová jádra nebo borové dřevo. Hnědé barvivo se později také získávalo z měchýře mořské sépie nebo se používal inkoust vyráběný z duběnek, kuliček na listech dubu.

Náměty

/ Výroba vlastního nástroje na kreslení, seříznutí špičky dlouhého ptačího brku (třeba husího) nebo tenkého rákosového stébla, využití špejle či dřeva / Výroba tuše rozpuštěním sazí v destilované vodě / Experimenty s mícháním barevných tuší – vznik nových barev / Kombinace a překrývání různobarevných linií / Jiný způsob záznamu krajiny skrze detaily a šrafury (Jiří John) / Pozitivní a negativní černobílé zobrazení téhož pohledu na krajinu / Alternativně kresba tenkým fixem, kaligrafickým perem či fixem /

Václav Hollar, Pohled na město na řece (Praha?), asi 1627, kresba perem a štětcem, John Rylands University Library, Manchester

Kresba perem a barvami

Hollar často perokresbu tuší lehce doplňoval barvami, přírodními pigmenty rozpuštěnými ve vodě. Pracoval pouze s několika odstíny, které měly kresbu oživit a zvýraznit stíny a iluzi prostoru. Akvarel jako samostatná technika se rozšířil až v 18. století. Používaly se kvalitní špičaté štětce, které se vyráběly a stále vyrábějí z chlupů kuny, veverka či lasičky.

Náměty

*/ Kombinace všech výše uvedených kresebných technik /
Experimenty s rozpíjením a savostí různých papírů / Vrstvení technik na průsvitné papíry / Výroba vlastních přírodních pigmentů z rostlin a jiných přírodnin / Pozorování stopy kresby štětcem, hledání hranice mezi kresbou a malbou štětcem /*

Václav Hollar, Pohled na Cannstatt na Neckaru, 1628, kresba perem černě, štětcem růžově, zeleně a modře, Národní galerie Praha

Výtvarné aktivity v dílně, ve třídě, v přírodě...

Stříbrná kresba

Vyzkoušejte kresbu stříbrnou tužkou. Postačí jakýkoliv stříbrný šperk či jiný kousek stříbra. Podkladový papír je třeba natřít akvarelovou bílou zinkovou barvou nebo bílým kvašem, aby byla kresba výraznější. Kreslete na menší formát, využijte jemnost linky. Historickou technikou zobrazujte současný svět. Námětem může být krajina, město nebo něžný krajkový oděv dámy.

Nekonečná krajina

Na zem rozprostřete papíry většího formátu za sebou, aby vytvořily dlouhou řadu. Místa spojů označte vodorovnou čarou, na zadní straně očísľujte podle pořadí. Zvolenou technikou kreslete na jednotlivé listy krajinu kolem sebe, fantazijní krajinu nebo pohled z okna tak, aby horizont končil a začínal u vodorovných značek. Výjevy krajiny poté položte opět vedle sebe. Kombinujte, přemísťujte, doplňujte a tvořte. Listy můžete slepit a případně spojit do uzavřeného kruhu, obklopte se panoramatickou krajinou.

Krajina snů

Václav Hollar kresbu perem koloroval barvami. Zkuste opačný postup. Ve sklenicích si namíchejte různé barvy. Trochu vody obarvete temperou, kápněte prostředek na nádobí. Brčkem foukejte do směsi nad papírem tak dlouho, dokud bubliny nezačnou přetékat a zanechávat na něm náhodné stopy. Popřípadě můžete barevné bubliny foukat bublifukem a nechat je volně dopadat na velký papír nebo kombinovat s jinou technikou monotypu (např. otisk vodových barev z plochy skla). Dívejte se, hledejte v náhodných tvarech stromy, kameny, vodu, lesy. Po zaschnutí dotvářejte krajinu jemnou kresbou perem nebo tenkým fixem.

Krajina v krajině

Experimentujte s velkoformátovou kresbou přírodními materiály, pracujte venku v přírodě. Kreslit můžete například na betonovou plochu, dlaždice, písek. Hledejte v okolí různé materiály (hlína, bahno, pyl, voda) a pomůcky (traviny, větve, dřeva, otisky bot). Kresbu zdokumentujte a pozorujte, jak se v čase proměňuje vlivem větru, deště, pohybem lidí.

Stopy uhlím

Využijte opotřebování a měkkost přírodního uhlí. Kreslete na společný velký papír, snažte se pokrýt kresbou co největší plochu. Pozorujte, jak se uhlí zmenšuje, jak se obroušením šířka a tvar stopy proměňují. Zkuste různé další aktivity. Kreslete na zadané téma, soutěžte o nejdelší linku, zahrajte si štafetovou hru o nejdříve vykreslený uhlí. Využívejte různé způsoby šrafování. Kreslete se zavázanýma očima kresebný diktát nebo linie podle pokynů spolužáků.

Cesta po mapě

Vraťte krajině na mapě život. Pracujte s mapou neznámé krajiny, historickou nebo současnou. Mapu důkladně prozkoumejte, hledejte zajímavá místa. Za vrstevnicemi si představte kopce, za tečkami měst skutečné domy, za modrými linkami řek zurčící potoky. Tužkou cestujte na mapě a označte bod, kde byste chtěli být. Jak krajina okolo vás vypadá? Zkuste ji nakreslit. Lidé, zvířata nebo dopravní prostředky se vyskytovali na historických mapách, ve vaší krajině by neměli chybět. Krajinu můžete nechat vyrůst i do prostoru z papírů, krabiček a jiných materiálů, vytvořit divadelní scénu apod.

7. LITERATURA A ODKAZY

Baleka, Jiří, *Výtvarné umění* (výkladový slovník), Praha, Academia 2002.

Karkanová, Hana – Šálková, Jana, *Současná česká kresba* (výstavní katalog), Brno, Moravská galerie v Brně 1990.

Marco, Jindřich, *O grafice*, Praha, Mladá fronta 1981.

Smith, Ray, *Encyklopedie výtvarných technik a materiálů*, Praha, Slovart 2006.

Teissig, Karel, *Technika kresby*, Praha, Artia 1986.

Volrábová, Alena (ed.), *Václav Hollar (1607–1677) a Evropa mezi životem a zmarem*, Praha, Národní galerie v Praze 2007.

Volrábová, Alena, *Václav Hollar (1607–1677): Kresby*, Praha, Národní galerie v Praze 2017.

Internetové odkazy

Andryková, Martina, *K výrobě inkoustu a recepturám v českých zemích do 16. století*. 2009. 8. 10. 2019. <https://is.muni.cz/th/64756/ff_m/>.

https://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1clav_Hollar

© Alena Kingham, Denisa Sedláková, Anna Chmelová, Jana Klímová

Oddělení vzdělávání Národní galerie Praha

Grafická úprava: Matěj Bárta

2019

Na titulu: Václav Hollar, Autoportrét (podle Jana Meysense),

1649, lept, Národní galerie Praha